

Կրթություն

Շաբաթաթերթ «Krtutian» (education) weekly «Кртытиан» (образование) еженедельник 16.08.2023թ. չորեքշաբթի թիվ 34 (1111)

Վերափոխումն Սուրբ Աստվածածնի (Խաղողօրհներ)

Սուրբ Մարիամ Աստվածածնի վերափոխման (Խաղողօրհներ) տոնը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու հինգ տաղավար (գլխավոր) տոներից է, նշվում է օգոստոսի 15-ի մոտակա կիրակի օրը: Այս տարի այն նշվեց անցած կիրակի՝ օգոստոսի 13-ին:

Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի խաչելությունից հետո **Աստվածամայրը**, իր **Որդու** պատգամին հնազանդ (Հովհ. ԺԹ 26-27), շուրջ 15 տարի ապրեց **Հովհաննես** Աստվածաբան առաքյալի խնամատարության ներքո: **Միածին Որդու** համբարձումից հետո **Աստվածամայրը** օրեր ու գիշերներ հարատևում էր պահքի ու աղոթքի մեջ: Հաճախ այցելում էր **Տիրոջ** թափուր գերեզման եւ ծնկաչոք աղոթում:

Գողգոթա կատարած իր այցելություններից մեկի ժամանակ Նրա առջեւ հայտնվում է **Գաբրիել** հրեշտակապետը՝ արմավենու ճյուղը ձեռքին, ու ավետում **Սուրբ Աստվածածնի՝** երկրային աշխարհից դեպի վերին՝ երկնային **Երուսաղեմ** վերափոխվելու, ինչպես նաեւ դրա ժամանակի մասին: Վերադառնալով տուն **Աստվածածինն** այդ մասին պատմում է Հովհաննեսին, իսկ հետո մյուս առաքյալներին ու ցույց տալիս **Գաբրիել** հրեշտակապետի կողմից տրված արմավենու ճյուղը, որից երկնային լույս էր տարածվում:

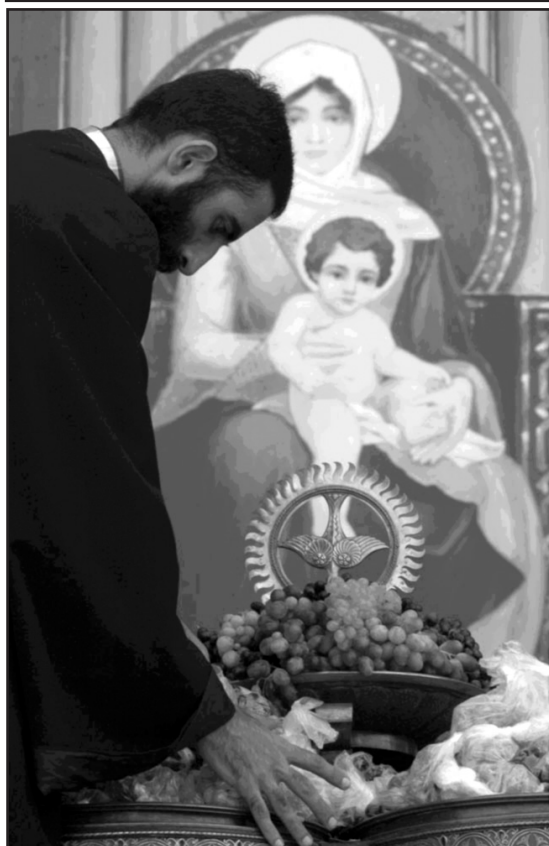
Այսպիսով, **Սուրբ Կույսը**, պատրաստվելով երկնային աշխարհի ճանապարհվելուն, պատվիրեց, որ իրեն թաղեն **Գեթսեմանիի** ձորակում: Ապա այդ սենյակում, պառկելով մահճին, մնաց միայնակ: Վերջապես լրացավ այն ժամը, երբ պետք է կատարվեր նրա՝ երկրից երկինք վերափոխումը:

Առաքյալները շրջապատել էին այն զարդարված մահիճը, ուր ընկողմանել էր **Աստվածամայրը**: Հանկարծ շողաց չտեսնված մի լույս: Ներկաները սարսափեցին, երբ սենյակի վերելում ճառագայթների ներքո, հայտնվեց **Հիսուս Քրիստոսը՝** հրեշտակների ու սրբերի ուղեկցությամբ:

Տեսնելով իր **Որդուն՝** հրեշտակների գործով շրջապատված, **Աստվածամայրը** թեթևորեն բարձրացավ մահճից, խոնարհվեց **Տիրոջը** եւ հանգիստ, ասես քնի մեջ, հոգին ավանդեց իր **Միածին Որդու** ձեռքը:

Աստվածամոր երկրավոր կյանքի վախճանը «**Ննջում**» եւ ոչ թե «**մահ**» բառով է որակվում հասկանալի դարձնելու համար նրա՝ երկինք փոխադրված լինելը:

Հարունակությունը՝ էջ 10

Կառավարության նիստում

Փոփոխություն դպրոցի վարչատնտեսական մասի համակարգողի նշանակման կարգում

Կառավարության նիստում հաստատվել է 2023 թվականի մարտի 2-ի «Պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատության վարչատնտեսական մասի համակարգողի նշանակման կարգը հաստատելու մասին» N 259-Ն որոշման փոփոխությունը:

Լրամշակումները կատարվել են հաշվի առնելով գործընթացի կազմակերպման ընթացքում ի հայտ եկած խնդիրներն ու բացերը, ինչպես նաեւ որոշ ժամկետների հստակեցման անհրաժեշտությունը:

Ըստ ներկայացված հիմնավորման՝ կատարված փոփոխություններով հստակեցվել է, մասնավորապես՝ ինչ ընթացակարգով է որոշվելու, թե ով է հավակնորդների ներկայացրած փաստաթղթերի համապատասխանությունը ստուգելու:

Հարունակությունը՝ էջ 2

«Արհեստական բանականության սերունդ»

Հիմքում՝ մաթեմատիկայի խորացված ուսուցումն է

Սեպտեմբերից Հայաստանի վեց մարզերի եւ մայրաքաղաք Երևանի 16 ավագ դպրոցներում կմեկնարկի «Արհեստական բանականության (ԱԲ) սերունդ» փորձարարական կրթական ծրագիրը: Այն նշակվել է ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության աջակցությամբ Հայաստանի գիտության եւ տեխնոլոգիաների հիմնադրամի (FAST) կողմից:

Տեղի է ունեցել «Արհեստական բանականության սերունդ» ծրագրի մեկնարկի միջոցառումը, որին ներկա են եղել ՀՀ ԿԳՄՍ նախարար **Ժաննա Անդրեասյանը**, ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի տեղակալ **Հակոբ Արշակյանը**, Առողջապահության նախարար **Անահիտ Ավանեսյանը**, FAST-ի հիմնադիր տնօրեն **Արմեն Օրուջյանը**, «ԱԲ սերունդ» ծրագրում ընդգրկված դպրոցների տնօրեններն ու ուսուցիչները, պետական տարբեր գերատեսչություններից, ակադեմիական եւ ինդուստրիալ ոլորտներից:

Հարունակությունը՝ էջ 2

Այս համարում

● Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույցը:

տե՛ս՝ էջ 5-6

Այս համարում

● Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող 1-12-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույցը:

տե՛ս՝ էջ 7-9

Երիտասարդների միջազգային օրվա առթիվ

Սոցիալական

Երիտասարդական մայրաքաղաք Մեծամորում

Բարելավումներ՝ փոխհատուցման կարգում

ԿԳՄՍ նախարարության աջակցությամբ Հայաստանի 2023 թ. երիտասարդական մայրաքաղաք Մեծամորում տարաբնույթ միջոցառումներով նշվել է Երիտասարդների միջազգային օրը: Այն այս տարի կրել է «Կանաչ հմտություններ՝ երիտասարդների համար» խորագիրը:

Միջոցառումներին մասնակցել են ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ Արթուր Մարտիրոսյանը, ՄԱԿ-ի համաձայնագրի ժամանակավոր պաշտոնակատար Նոննա Սկաուն, ԿԳՄՍԸ երիտասարդական քաղաքականության, լրացուցիչ եւ շարունակական կրթության վարչության պետ Զարա Ասլանյանը, համայնքային իշխանությունների ներկայացուցիչներ:

Նրանց մասնակցությունը տարբեր ծրագրերին:

Ճյուղի նրբությունները: Ընթացքը եւ արդյունքը շատ հետաքրքիր էին»,- տպավորություններով կիսվել է Նարեն: Իսկ «Սթրիթ Արթ» վարպետության դասի ղեկավարը՝ Արեգ Բալայանը, որպես մասնագետ, կարեւորել է իր նկարչական հմտությունների փոխանցումը պատանիներին եւ երիտասարդներին, նրանց շրջանում հետաքրքրության մեծացումը եւ նրանց արվեստով վարակելը:

ԿԳՄՍ նախարարի տեղակալ Արթուր Մարտիրոսյանը շնորհավորել է երիտասարդներին՝ միջազգային օրվա կապակցությամբ՝ կարեւորելով նրանց ներգրավվածությունը էկոլոգիական միջավայրի պահպանման, մարտահրավերների դիմագրավման գործում:

Օրվա շրջանակում Մեծամոր համայնքում կազմակերպվել են տարբեր միջոցառումներ, այդ թվում՝ վարպետության դասեր, սպորտային-ժամանցային մրցույթ, երիտասարդական հնարավորությունների տոնավաճառ, քաղաքականության վերաբերյալ իրազեկման արշավ, ինտերակտիվ խաղ, աշխատարաններ՝ երիտասարդության մասին օրենքի, երիտասարդական աշխատողի, երիտասարդական ոլորտում աջակցության մասին թեմաներով՝ ապահովելով ներառականությունը:

Միջոցառումներն իրականացրել են ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարությունը, ՄԱԿ-ի Բնակչության հիմնադրամը, ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ը, ՄԱԿ-ի Փախստականների հարցերով գերագույն հանձնակատարի գրասենյակը, ՄԵԾԱՄՈՐԻ Երիտասարդական խորհրդարանը, «Ընտանիք եւ համայնք» ՀԿ-ն, «Կանայք կլիմայում եւ էներգետիկայում» ՀԿ-ն, «The body shop»-ը, «Սուստիկ» մանկապատանեկան մշակութային ՀԿ-ն եւ Մեծամորի համայնքապետարանը:

Փոխնախարարը կոչ է արել երիտասարդներին լինել նախաձեռնող, ստեղծարար եւ չվախենալ համարձակ գաղափարներից. «Դուք եք նոր փոփոխությունների առաջամարտիկը: Մի՛ վախեցեք նոր գաղափարներից, եղեք ստեղծարար, գարգացրեք ձեր համայնքը՝ շարունակաբար կրթվելով ու նոր հմտություններ ձեռք բերելով: Լավ քաղաքացի լինելու համար պետք է պարզապես սիրել հայրենիքը՝ ցանկացած ոլորտում առաջնորդվելով պետական մտածողությամբ՝ նպաստելով հանրային բարօրությանը»:

Արթուր Մարտիրոսյանն ընդգծել է, որ ԿԳՄՍ նախարարությունը մշտապես մեծացնում է երիտասարդների կարողությունների զարգացման եւ ինքնիրացման հնարավորությունները՝ խրախուսելով

Գիտություն

Քննարկվել է ատեստավորման կարգը

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության Գիտության կոմիտեում տեղի է ունեցել «Գիտական կարգերի ատեստավորման կարգը, գիտական պետական կազմակերպություններում գիտական եւ ճարտարագիտատեխնիկական պաշտոնները եւ դրանց գնահատման նվազագույն չափանիշները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագծի վերաբերյալ հանրային լսում:

Քննարկման մասնակիցներին ներկայացրելով նախագիծը՝ Գիտության կոմիտեի նախագահ Ասրոս Գալստյանը նշել է, որ նախագիծը հանրային քննարկման է դրվել երկրորդ անգամ: Հաշվի առնելով առաջին քննարկման ժամանակ ստացված առաջարկություններն ու «Գիտական եւ գիտատեխնիկական գործունեության մասին» օրենքում այս տարվա մայիսին կատարված լրացումներն ու փոփոխությունները՝ կատարվել են լրամշակումներ:

Վրոնում իրականացնող հանձնաժողովն ատեստավորվողին տալիս է «Համապատասխանում է զբաղեցրած պաշտոնին», «Հի համապատասխանում զբաղեցրած պաշտոնին», «Համապատասխանում է իր զբաղեցրած պաշտոնից ավելի բարձր պաշտոնին» գնահատականներից մեկը:

որ քանակական ու որակական չափանիշները սահմանվել են հաշվի առնելով վերջին տարիներին հայ գիտնականների հրապարակումները, ոլորտում կատարված փոփոխություններն ու այլ երկրների փորձը, եւ որ դրույթը պարտադիր է միջազգային գիտական համագործակցության խթանման եւ աշխարհի մակարդակով մրցունակ գիտական արտադրանք տալու համար: Նշվել է, որ նոր կարգով առաջին անգամ համապետական ատեստավորում կանցկացվի 2026 թվականին, եւ գիտաշխատողները ժամանակ ունեն պահանջվող հրապարակումների ուղղությամբ աշխատելու համար:

Գիտության կոմիտեի նախագահի տեղակալ Արթուր Մովսիսյանը նշել է, որ նախագծով սահմանվում են ատեստավորման արդյունքում տվյալ տարակարգը հայցող գիտական աշխատողներին ներկայացվող քանակական եւ որակական նվազագույն պահանջները: Ներդրված նոր մոտեցման համաձայն՝ յուրաքանչյուր կազմակերպություն կարող է սահմանել նաեւ լրացուցիչ չափանիշներ: Հավելյալ չափանիշները հաստատվում են կազմակերպության ղեկավարի կողմից՝ գիտական խորհրդի առաջարկությամբ: Նոր նախագծի համաձայն՝ ատեստա-

ԿԳՄՍ նախարարությունը հանրային քննարկման է ներկայացրել հանրակրթական դպրոցների մանկավարժների եւ դպրոցահասակ երեխաների տրանսպորտային ծառայությունների փոխհատուցման կարգի փոփոխության նախագիծը:

Առաջարկվում են մի շարք բարելավումներ:
- Մանկավարժներին տրանսպորտային ծառայությունների փոխհատուցումը տրվում է ՀՀ մարզերի հանրակրթական դպրոցների այն ուսուցիչներին, զինղեկներին, ուսուցիչ օգնականներին եւ հատուկ մանկավարժներին, որոնք աշխատում են իրենց փաստացի բնակության վայրից ավելի քան 5 կմ հեռավորությամբ տեղակայված բնակավայրում՝ 0.5 եւ ավելի հասարակական դրույթով:

- Տրանսպորտային ծառայությունների փոխհատուցումը տրվելու է նաեւ դպրոցահասակ երեխաներին, որոնք իրենց փաստացի բնակության վայրում (համայնքում, բնակավայրում) հաստատության բացակայությամբ պայմանավորված կան առկա հաստատությունում տվյալ մակարդակի ծրագրի բացակայությամբ պայմանավորված՝ ուսումը ստանում են այլ բնակավայրում տեղակայված հաստատությունում:

- Փոխհատուցման առավելագույն չափ է համարվում (հաշվարկված երկու ուղղությամբ՝ յուրաքանչյուր ներկա ստացած օրվա համար) միայն միկրոավտոբուսային երթուղի լինելու դեպքում՝ միկրոավտոբուսային երթուղիների համար սահմանված, իսկ միկրոավտոբուսային եւ ավտոբուսային երթուղիներ լինելու դեպքում՝ ավտոբուսային երթուղիների համար սահմանված սակագների չափերը: Միկրոավտոբուսային եւ ավտոբուսային երթուղիների բացակայության դեպքում՝ յուրաքանչյուր կմ-ի համար հաշվարկվում է 25 ՀՀ դրամ, բայց ոչ պակաս քան 200 ՀՀ դրամը (հաշվարկված երկու ուղղությամբ) յուրաքանչյուր ներկա ստացած օրվա համար: Միկրոավտոբուսային եւ ավտոբուսային երթուղիների բացակայության դեպքում տվյալ բնակավայրից տվյալ դպրոց երթելու ուսուցիչների եւ դպրոցահասակ երեխաների թիվը 4 եւ դրանից պակաս լինելու դեպքում փոխհատուցումը տրվում է՝ 1000 ՀՀ դրամ (հաշվարկված երկու ուղղությամբ) յուրաքանչյուր ներկա ստացած օրվա համար՝ հավասար չափերով բաշխված այդ ուսուցիչների եւ դպրոցահասակ երեխաների միջեւ:

- Յուրաքանչյուր անձի ամսական փոխհատուցման առավելագույն չափը չի կարող գերազանցել 20200 ՀՀ դրամը:

- Կարգով առաջարկվում է նաեւ մարզային դպրոցներին հատկացնել համապատասխան ֆինանսավորում՝ դպրոցականների բաժանորդային ծրագրից օգտվելու նպատակով տրանսպորտային ծախսերի ապահովման նպատակով:

Ըստ ներկայացված հիմնավորման՝ նախկին կարգում առկա էին դպրոցական բաժանորդային համակարգի ծրագրից օգտվելու նպատակով տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցման վերաբերյալ կարգավորումներ: Սույն փոփոխությամբ հնարավորություն է տրվում հաստատության իր տեղակայման վայրից ավելի քան 30 կմ հեռու գտնվող մշակութային հաստատություններ այցելել տրանսպորտային ծախսի պետական աջակցությամբ: Ըստ այդմ ուսումնական հաստատությունը տվյալ տարվա ընթացքում նախատեսվող այցելությունների վերաբերյալ հայտը մինչեւ յուրաքանչյուր տարվա հունվար ամսվա վերջին աշխատանքային օրվա ավարտը կառավարման լիազոր մարմին է ներկայացնելու մշակութային կազմակերպությունների հետ նախապես համաձայնեցված հայտը:

Էլեկտրոնային ծրագրային ապահովման առկայության դեպքում Կրթության կառավարման տեղեկատվական համակարգում տրանսպորտային ծառայությունների դիմաց փոխհատուցում ստացող անձանց մասին տեղեկատվությունը կթվայնացվի՝ հնարավորինս զերծ մնալով անճշտություններից, ինչպես նաեւ դպրոցական բաժանորդային համակարգի ծրագրից օգտվելու դեպքում եւս մանկավարժներին եւ դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծառայությունների դիմաց կտրվի փոխհատուցում:

Նախագիծը հրապարակված է e-draft միասնական տեղեկատվական հարթակում. մինչեւ օգոստոսի 20-ը քաղաքացիները կարող են ներկայացնել իրենց դիտողություններն ու առաջարկությունները:

Մշակույթ

«Տարվա լավագույնները»

Աշխատանքային այց՝ Տիրինկատար (Կարմիր սար) հնավայր

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի և Վենետիկի համալսարանի վիշապաբարերը հետազոտող արշավախումբը 2012 թ. Արագածի լեռնագանգվածի հարավային բարձրադիր հատվածում, ծովի մակերևույթից մոտ 3000 մ բարձրության վրա, հայտնաբերել է նոր հնագիտական հուշարձան՝ **Տիրինկատար** (Կարմիր սար) անվամբ:

Այստեղ մոտ 40 հա մակերես ունեցող սարահարթի վրա կենտրոնացած են 12 վիշապաբարեր, որոնք առնչվում են կրոնախառն կառույցներին (հարթակներին): Դրանց շրջակայքում կան այլ կրոնախառն, ժայռապատկերներ, կլորավուն կառույցներ, հսկայի տներ, և այլն: Սկսած 2013 թ. պեղումներ են իրականացվում Տիրինկատարում վիշապաբարերի երեսույթն ավելի խորը ընկալելու և այդ կողմերը թվագրելու նպատակով: Հայկական կողմից արշավախումբի ղեկավարը ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն **Արսեն Բոբոխյանն** է:

ՀՀ ԳԳՄՍՍ պատմության և մշակույթի հուշարձանների պահպանության վարչության, «Պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական կենտրոն» և «Պատմամշակութային արժեքների պահպանման կենտրոն»-ի մասնագետները աշխատանքային այցով Արագածոտնի մարզի Տիրինկատար հնավայրում էին: Աշխատանքային խումբը ծանոթացել է 10-րդ տարին իրականացվող վիշապաբարերի պեղումների ընթացքին, ուսումնասիրվել են հուշարձանների և նախատեսվող պահպանական գոտիների սահմանները:

Համայնքի ներկայացուցիչների ներկայացմամբ՝ տարածքը իրենց համար միշտ սրբավայր է եղել, իսկ տարածքում առկա վիշապաբարերն ու ժայռապատկերները պահպանվել են համայնքի կողմից:

Առաջիկայում կազմված փաստաթղթերը կներկայացվեն նախարարություն և կքննարկվեն փորձագիտական հանձնաժողովի կողմից՝ Տիրինկատար հնավայրին նորահայտ հուշարձանի կարգավիճակ տալու և պահպանական գոտին հաստատելու համար:

Արհեստական բանականություն

Որպես ուսուցիչ և աշակերտի օգնական

Մարդիկ հաճախ սովոր են որոշակի վարվելակերպի և ընթացակարգերի, որի արդյունքում այս կամ այն գործընթացի ընթացումը մնում է նույն մակարդակի վրա, և դա է, որ խանգարում է նրանց ստեղծագործորեն զարգանալ: Արհեստական բանականությանը օժտված բոտ ChatGPT-ին այլևս իրականություն է, որը հաշվի առնելով ուսուցիչներն, ինչպես նաև աշակերտները պետք է պատրաստ լինեն ամեն օր շփվելու արհեստական ինտելեկտի հետ ու օր առաջ հնտանալ ChatGPT բոտի օգտագործման և օգուտներ քաղելու գործում:

Ճանաչել իմացածի և չիմացածի սահմանները, ձեռավորել թվային և մեդիա կարողունակություն, գտնել տեղեկություններ, քննադատորեն վերլուծել դրանք, անել եզրակացություններ հիմնվելով ստացված տվյալների և տեղեկատվության վրա՝ փաստերն օգտագործելով գաղափարներ հիմնավորելու համար, ձեռավորել ժամանակի արդյունավետ կառավարման հմտություն և հաջողությամբ կառավարել սեփական ժամանակը, ճանաչել տեղեկատվության աղբյուրների ու մեթոդների բազմազանությունը, որոշել խնդրի լուծման համար անհրաժեշտ տեղեկությունը, գտնել խնդրի լուծման ստեղծագործ մոտեցումներ և համեմատել դրանք, վերլուծել իր ուսումնառության գործընթացը, ընտրել ինքնակրթության մեթոդներ և գնահատել դրանց արդյունավետությունը:

թության մեթոդներ և գնահատել դրանց արդյունավետությունը՝ ի թիվս այլոց սրանք են հանրակրթության պետական չափորոշիչով նախատեսված վերջնարդյունքները, որոնց հասնելու ճանապարհային քարտեզի վրա, որպես լրացուցիչ գործիքակազմի ներդրման գաղափար, պետք է դիտարկել արհեստական բանականությանը աշխատող գործիքների կիրառությունը:

Տնտեսության ժամանակակից հայեցակարգերի և դրանցից բխող միջոցառումների լեզվենուն է նորի կիրարկմամբ փոփոխություններ իրականացնելը և զարգացում ապահովելը: Այս մոտեցումը վերագրելի է տնտեսության ճյուղային կառուցվածքի ցանկացած ոլորտին, այդ թվում կրթությանը՝ մասնավորապես հանրակրթությանը:

Ուսուցման դաս-դասարանային համակարգում կրթական խնդիրների լուծման գործում արհեստական բանականությանը աշխատող համակարգերն, ի մասնավորի ներկայումս լայն տարածում գտած մեքենայական ուսուցման հիմքով ստեղծված գեներատիվ լեզվի նոր մոդել ChatGPT-ին, դասի պլանավորման արժեքավոր գործիք է, որը խնայում է ուսուցչի ժամանակը և զուգահեռ ազդում ուսուցման արդյունավետության բարձրացման վրա՝ հսկայական քանակությամբ տվյալների հիման վրա վարկ-

2023 թվականի մրցույթին մասնակցելու հրավեր

Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարությունը հայտարարում է «Տարվա լավագույնները» մրցույթի հայտերի ընդունելությունը: Մրցույթին կարող են մասնակցել հանրակրթական և նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների՝

- ուսուցիչները և դաստիարակները,
- տնօրենները,
- ուսումնաօժանդակ կազմի աշխատակիցները:

Մրցույթը կազմակերպվում է հետևյալ առանձին անվանակարգերով.

- 1) հանրակրթական ուսումնական հաստատության ուսուցչական լավագույն ծրագիր կամ նախաձեռնություն,
- 2) հանրակրթական ուսումնական հաստատության կառավարման լավագույն ծրագիր կամ նախաձեռնություն,
- 3) հանրակրթական ուսումնական հաստատության ուսումնաօժանդակ գործունեության լավագույն ծրագիր,
- 4) նախադպրոցական ուսումնական հաստատության մանկավարժական լավագույն ծրագիր կամ նախաձեռնություն,
- 5) նախադպրոցական ուսումնական հաստատության կառավարման լավագույն ծրագիր կամ նախաձեռնություն,
- 6) նախադպրոցական ուսումնական հաստատության ուսումնաօժանդակ գործունեության լավագույն ծրագիր:

Մրցույթի մասնակիցը պետք է ունենա տվյալ ուղղությամբ առնվազն 2 տարվա գործունեության փորձ:

Մրցույթին կարող է ներկայացվել ինչպես անհատական ծրագիր առանձին մասնակցի կողմից, այնպես էլ համատեղ ծրագիր մասնակիցների խմբի կողմից՝ բաղկացած առավելագույնը 3 անդամներից: Խմբային հայտի դեպքում կարող են ներառված լինել ինչպես միջնույն, այնպես էլ տարբեր ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչներ:

Մրցույթն անցկացվում է հետևյալ երեք փուլերով՝

- ծրագրային առաջարկների ընդունում,
- ծրագրային առաջարկների գնահատում և մրցույթի արդյունքների ամփոփում,
- մրցույթի արդյունքներով ընտրված ծրագրային առաջարկների պարզեցում:

Ծրագրային առաջարկների ներկայացման վերջնաժամկետը սույն թվականի **օգոստոսի 28-ն է (ժամը 18:00-ն)**: Ժամկետից ուշ ներկայացված ծրագրային առաջարկները չեն դիտարկվի: Ոչ ամբողջական ծրագրային առաջարկների պարագայում, հանձնաժողովի որոշմամբ, տրվում է 3 աշխատանքային օր (միայն մեկ անգամ)՝ բացակայող փաստաթղթերի ներկայացման համար: Տրված ժամկետից հետո ներկայացված ոչ ամբողջական ծրագրային առաջարկները չեն դիտարկվի:

Բոլոր ծրագրային առաջարկները գնահատվում են հանձնաժողովի կողմից առավելագույնը տասնհինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Ծրագրային առաջարկը գնահատվում է հարյուր միավորային համակարգով՝ ըստ վերոնշյալ չափանիշների (համապատասխանությունը՝ առավելագույնը **10** միավոր, հիմնավորվածությունը՝ **30** միավոր, իրատեսականությունը՝ **30** միավոր և շարունակականությունը՝ **30** միավոր):

Մրցույթի արդյունքներով ընտրված ծրագրային առաջարկները կիրառարկվեն նախարարության պաշտոնական կայքում արդյունքներն ամփոփելուց հետո՝ հինգ աշխատանքային օրվա ընթացքում:

«Տարվա լավագույնները» մրցույթի արդյունքում նախատեսվում է դրամական պարգևի տեսքով խրախուսել շուրջ **22** ծրագիր. անհատական ծրագրերի դեպքում՝ առավելագույնը **հինգ հարյուր հազար ՀՀ դրամ** (ներառյալ հարկերը և տուրքերը), խմբային ծրագրերի դեպքում՝ առավելագույնը **մեկ միլիոն ՀՀ դրամ** (պարգևատրման չափը կարող է փոփոխվել՝ ներկայացված ծրագրերի և դրանց գնահատման արդյունքներից կախված): Մասնակցի (կամ խմբի) կողմից ներկայացվող ծրագրային առաջարկը կարող է ներկայացվել միայն մեկ անվանակարգում:

Ծրագրային առաջարկները պետք է ուղարկել **secretariat@escs.am** էլեկտրոնային հասցեին՝ կցելով նաև ուղեկցող գրությունն ուղղված նախարարին:

Հարցերի դեպքում զանգահարել (010) 59-96-20 հեռախոսահամարով:

Արսեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Երևանի քաղաքապետարանի
Ֆինանսական վարչության՝
հանրակրթական ուսումնական
հաստատությունների ֆինանսական
գործառնության ղեկավարի օգնական
բաժնի պետ

Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույց

1. Սույն ուղեցույցում ներկայացվում է ուսումնական գործընթացի կազմակերպումը հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների (այսուհետ՝ Հաստատություն) 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարաններում:

2. Հաստատության 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում ուսումնական գործընթացը կազմակերպվում է Հանրակրթության պետական չափորոշիչի (ՀՀ կառավարության 2021 թվականի փետրվարի 4-ի N 136-Ն որոշում) եւ առարկայական նոր չափորոշիչների ու ծրագրերի պահանջների հիման վրա:

3. 2023-2024 ուսումնական տարվա ուսումնական պարապմունքները 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ, ինչպես նաեւ Հաստատության մյուս դասարաններում, սկսելու, ավարտելու, ուսումնական պարապմունքների ընթացքում տրվող արձակուրդների ժամկետները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի 2023 թվականի հունիսի 27-ի N 98-Ն հրամանով «Հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2023-2024 ուսումնական տարվա 1-ին, 3-րդ, 4-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 9-րդ, 10-րդ, 11-րդ եւ 12-րդ դասարանների օրինակելի ուսումնական պլաններին» (Հավելված 1-ի 1-ին եւ 2-րդ կետեր) պահանջների համաձայն:

նական հաստատության դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչով սահմանված առարկաների ծրագրերի եւ խմբակների երաշխավորման կարգի» (Հիմք՝ Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 301 Ա/2 եւ 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 09-Ն հրամաններ) պահանջների համաձայն:

2) Անհատական բաղադրիչի ժամերը հատկացվում են հաշվի առնելով խմբակի կամ նախագծի իրականացման համար պահանջվող տարեկան ժամաքանակը:

3) Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամաքանակից ժամեր են հատկացվում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից երաշխավորված «Առողջ ապրելակերպ» ուսումնական խմբակին (5-րդ եւ 7-րդ դասարաններ):

4) Հաստատության 7-րդ դասարանում յուրաքանչյուր սովորող տարեկան իրականացնում է առնվազն մեկ ուսումնական նախագիծ՝ իր ընտրած առարկայից (առարկաներից):

5) Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչով ուսումնական պարապմունքները կազմակերպվում են Ուսումնական պլանի պետական եւ դպրոցական բաղադրիչների ժամաքանակի շրջանակում իրականացվող ուսումնական պարապմունքներից հետո:

6) Ուսումնական պլանի պետական պարտադիր, դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչներն ուղղված են Հանրակրթության պետական չափորոշիչով, առարկայական չափորոշիչներով եւ ծրագրերով ամրագրված գիտելիքների, հմտությունների, դիրքորոշման եւ արժեքների ձեւավորմանը:

7) Սովորողների շաբաթական ծանրաբեռնվածությունը սահմանում է Հաստատությունը՝ պահպանելով Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից սահմանված սահմանափակ կանոնները եւ նորմերը:

Սովորողների օրական ուսումնական ծանրաբեռնվածության առավելագույն թույլատրելի նորմերը

Դասարաններ	Օրական առավելագույն թույլատրելի ուսումնական ծանրաբեռնվածության նորմեր
1	Օրական ոչ ավելի, քան 4 դաս, շաբաթը 1 անգամ 5 դաս՝ ֆիզկուլտուրայի դասի հաշվին
2-4	Օրական ոչ ավելի, քան 5 դաս, շաբաթը 1 անգամ 6 դաս՝ ֆիզկուլտուրայի դասի հաշվին
5-6	Օրական ոչ ավելի, քան 6 դաս
7-12	Օրական ոչ ավելի, քան 7 դաս

8) Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամաքանակը Հաստատությունը բաշխում է ըստ կրթական աստիճանների եւ 7-րդ դասարանից սկսած՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր սովորողի կողմից իրականացվող առնվազն մեկ ուսումնական նախագծի ուղղվածությունն ու բովանդակությունը:

5. Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունը Ուսումնական պլանի պետական, դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչներով սահմանված ժամաքանակի տնօրինմամբ կազմում է տվյալ ուսումնական տարվա իր ուսումնական պլանը:

6. 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում սովորողների ուսումնառության արդյունքները արձանագրվում են «Պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների սովորողների գնահատման չափանիշները սահմանելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 11-Ն հրամանի համաձայն:

7. 2-րդ դասարանում յուրաքանչյուր դասաժամի միջնամասում որոշակի ժամանակ հատկացվում է լիցքաթափող եւ վերականգնող վարժություններին ու խաղերին՝ Նախարարության մեթոդական ցուցումներին համաձայն:

Ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ընդհանուր սկզբունքներ

8. Հաստատության տարրական դպրոցի 2-րդ դասարանում «Ռուսաց լեզու», 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում՝ «Ռուսաց լեզու», «Օտար լեզու», ինչպես նաեւ 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում «Հայոց լեզու» եւ «Թվային գրագիտություն եւ համակարգչային գիտություն (ԹԳԳ)» (համակարգչային դասարանի առկայության դեպքում) առարկաների դասաժամերին դասարանը կարելի է բաժանել երկու խմբի, եթե սովորողների թիվը 20 եւ ավելի է:

9. «Տեխնոլոգիա» առարկայի (5-րդ դասարան) պարապմունքներին դասարանը կարելի է բաժանել երկու խմբի, եթե սովորողների թիվը 20 եւ ավելի է:

10. Դասարանը նույն կարգով կարելի է բաժանել երկու խմբի նաեւ Նախարարության երաշխավորած «Գրաբար» (7-րդ կամ 8-րդ դասարան) առարկայի պարապմունքների ժամանակ դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակն այդ առարկային տրամադրելու դեպքում:

Հարունակությունը էջ 6

Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարանների ուսումնական պլանի ընդհանրական կառուցվածքը

1. Հաստատության 2023-2024 ուսումնական տարվա 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարանների ուսումնական պլանը (այսուհետ՝ Ուսումնական պլան) ունի երեք՝ պետական, դպրոցական եւ անհատական (ընտրովի) բաղադրիչ (հիմք՝ «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենք, 7-րդ հոդված, 5-րդ մաս, տե՛ս՝ աղյուսակ 1):

2. Հանրակրթական ուսումնական հաստատության ուսումնական պլանի պետական բաղադրիչը ներառում է՝ ըստ դասարանների պետական պարտադիր առարկայացանկը եւ առարկայացանկում ընդգրկված ուսումնական առարկաներին հատկացված պարտադիր նվազագույն ժամաքանակները (Հիմք՝ «Հանրակրթության պետական չափորոշիչ», 23-րդ կետ):

3. Հաստատության 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ դասարանների ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի տնօրինումը.

1) Դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակը հատկացվում է Ուսումնական պլանի պետական բաղադրիչով եւ Հաստատության կողմից սահմանված առարկաներին: Հաստատությունը կարող է սահմանել նոր առարկաներ (դասընթացներ)՝ դրանց ծրագրերը Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության (այսուհետ՝ Նախարարություն) կողմից հաստատվելուց հետո:

2) Դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակը հատկացվում է սովորողների նախասիրություններին, ուսումնական հաստատության առանձնահատկություններին, համայնքի կարիքներին համապատասխան կրթություն կազմակերպելու նպատակով:

3) Նախարարության կողմից հաստատված ծրագրերով երաշխավորվող առարկաները (դասընթացները) տրված են «Հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2023-2024 ուսումնական տարվա օրինակելի ուսումնական պլաններում» (Հավելված 1-ի 25-րդ կետի 3-րդ ենթակետ):

4) Հաստատության ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակի բաշխումը կատարվում է մանկավարժական խորհրդի որոշմամբ՝ ելնելով Հաստատության, դասարանի պատրաստվածությունից, մանկավարժներով, ծրագրերով, դասագրքերով եւ երաշխավորված լրացուցիչ առարկայացանկի որել առարկայի լիարժեք ուսուցման կազմակերպման նպատակով Նախարարության կողմից հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների համար երաշխավորված այլ ուսումնական գրականությանը ապահովվածությունից եւ ուսուցման կազմակերպման համար անհրաժեշտ այլ պայմաններից, ինչպես նաեւ Նախարարության հանձնարարականներից:

5) Դպրոցական բաղադրիչի ժամերը հատկացվում են հաշվի առնելով տվյալ դասարանում առարկայի դասավանդման համար պահանջվող տարեկան անհրաժեշտ ժամաքանակը: Պահանջը բխում է առարկայի տվյալ դասարանի թեմատիկ պլանից, որտեղ նշվում է, թե որ թեմայի դասավանդման համար քանի լրացուցիչ ժամ է պահանջվում:

6) 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարաններում դպրոցական բաղադրիչի ամբողջ ժամաքանակի բաշխումը պարտադիր է:

7) Դպրոցական բաղադրիչով սահմանված ժամաքանակի շրջանակում դասավանդվող առարկայացանկը ամրագրվում է Հաստատության ուսումնական պլանում եւ դասացուցակում:

4. Հաստատության 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ դասարանների ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի տնօրինումը:

1) Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամերը հատկացվում են Հաստատության կողմից սահմանված ուսումնական խմբակներին եւ ուսումնական նախագծերին «Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում խմբակների գործունեության եւ ուսումնական նախագծերի իրականացման մեթոդական ուղեցույցի» եւ «Հանրակրթական ուսումնական պարապմունքների ընթացքում տրվող արձակուրդների ժամկետները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի 2023 թվականի հունիսի 27-ի N 98-Ն հրամանով «Հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2023-2024 ուսումնական տարվա 1-ին, 3-րդ, 4-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 9-րդ, 10-րդ, 11-րդ եւ 12-րդ դասարանների օրինակելի ուսումնական պլաններին» (Հավելված 1-ի 1-ին եւ 2-րդ կետեր) պահանջների համաձայն:

Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույց

սկզբը՝ էջ 5

11. Անհրաժեշտության դեպքում Հաստատությունը իրավասու է ըստ կիսամյակների վերաբաշխելու առարկայի ուսուցմանը Ուսումնական պլանով հատկացված ժամերը՝ պահպանելով տվյալ առարկայի տարեկան ընդհանուր ժամաքանակը:

12. Հաստատության 2-րդ դասարանում առարկայացանկի ձեւավորման սկզբունքներն են.

1) մաթեմատիկական ներկայացվում է մեկ ինտեգրված առարկայով, ինչպես նաեւ մաթեմատիկական մտածողությունը, քննադատական մտածողությունը, կանխատեսումներ կատարելու ունակությունները շախմատ խաղի ուսուցման միջոցով զարգացնող առանձին առարկայով («Մաթեմատիկա», «Շախմատ» առարկաներ),

2) տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կրթությունը ներկայացվում է թվային սարքերից եւ ծրագրերից օգտվելու կարողություններ ձեւավորող առանձին կամ ինտեգրված ուսումնական առարկայով («Թվային գրագիտություն եւ համակարգչային գիտություն (ԹԳԳ)» առարկա),

3) տեխնոլոգիական (ճարտարագիտական) կրթությունը ներկայացվում է ինտեգրված ուսումնական առարկայով («Տեխնոլոգիա» առարկա),

4) ԲՏԾՄ բնագավառի բնագիտական բովանդակությունը, «Ֆիզիկական կրթություն եւ անվտանգ կենսագործունեություն», «Հայրենագիտություն եւ «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառները ներկայացվում են մարդուն եւ նրա շրջակա աշխարհն ուսումնասիրող մեկ ինտեգրված ուսումնական առարկայով («Ես եւ շրջակա աշխարհը» առարկա),

5) «Օտար լեզուներ» բնագավառը 2-րդ դասարանում ներկայացվում է միայն «Ռուսաց լեզու» առարկայով,

6) «Հայոց լեզու եւ գրականություն» բնագավառը ներկայացվում է հայոց լեզուն եւ գրականությունը ներկայացնող մեկ ինտեգրված առարկայով («Մայրենի» առարկա),

7) «Արվեստ եւ արհեստ» բնագավառը ներկայացվում է առանձին կամ ինտեգրված առարկաներով («Կերպարվեստ», «Երաժշտություն» առարկաներ, «Արվեստ» ինտեգրված առարկա, կամ հաստատության կողմից ընտրված այլ առարկա, որի ծրագիրը հաստատված է Նախարարության կողմից),

8) «Ֆիզիկական կրթություն եւ անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը ներկայացվում է առանձին առարկաներով («Ֆիզիկա», «Ես եւ շրջակա աշխարհը» առարկաներ):

13. Հաստատության 5-րդ դասարանում առարկայացանկի ձեւավորման սկզբունքներն են.

1) ԲՏԾՄ բնագավառում ա. բնագիտությունը ներկայացվում է մեկ ինտեգրված առարկայով («Բնություն» առարկա),

բ. մաթեմատիկական ներկայացվում է մեկ ինտեգրված առարկայով («Մաթեմատիկա»),

գ. տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կրթությունը ներկայացվում է թվային սարքերից եւ ծրագրերից օգտվելու կարողություններ ձեւավորող «ԹԳԳ» առարկայով,

դ. տեխնոլոգիական (ճարտարագիտական) կրթությունը ներկայացվում է ինտեգրված «Տեխնոլոգիա» ուսումնական առարկայով.

2) «Օտար լեզուներ» բնագավառը ներկայացվում է առնվազն երկու օտար լեզվով.

3) «Հայոց լեզու եւ գրականություն» բնագավառը ներկայացվում է հայոց լեզուն եւ գրականությունը ներկայացնող մեկ ինտեգրված առարկայով («Մայրենի» առարկա).

4) «Հայրենագիտություն» եւ «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառները ներկայացվում են Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի եւ համաշխարհային պատմությունը, մշակույթը ու կրոնը, աշխարհագրությունը, հասարակական կյանքի ոլորտները ներկայացնող մեկ ինտեգրված առարկայով (5-րդ դասարանում «Իմ հայրենիքը» առարկա).

5) «Արվեստ եւ արհեստ» բնագավառը ներկայացվում է առանձին կամ ինտեգրված առարկաներով («Կերպարվեստ», «Երաժշտություն» առարկաներ կամ «Արվեստ» ինտեգրված առարկա կամ հաստատության կողմից ընտրված այլ առարկա, որի ծրագիրը հաստատված է Նախարարության կողմից).

6) «Ֆիզիկական կրթություն եւ անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը ներկայացվում է առանձին «Ֆիզիկուլտուրա» առարկայով:

14. Հաստատության 7-րդ դասարանում առարկայացանկի ձեւավորման սկզբունքներն են.

1) ԲՏԾՄ բնագավառում ա. բնագիտությունը ներկայացվում է առանձին բնագիտական առարկաներով («Ֆիզիկա», «Աշխարհագրություն», «Քիմիա», «Կենսաբանություն» առարկաներ).

բ. մաթեմատիկական ներկայացվում է առանձին մաթեմատիկական առարկաներով («Հանրահաշիվ», Երկրաչափություն» առարկաներ).

գ. տեղեկատվական եւ հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կրթությունը ներկայացվում է կիրառական ծրագրերի ուսումնասիրության միջոցով կյանքի պահանջներին եւ ապագա կրթությանը, աշխատանքային գործունեությանը բավարարող համակարգչային անհրաժեշտ հմտություններ զարգացնող առանձին ուսումնական առարկայով («ԹԳԳ» առարկա).

2) «Օտար լեզուներ» բնագավառը ներկայացվում է առնվազն երկու օտար լեզվով.

3) «Հայոց լեզու եւ գրականություն» բնագավառը ներկայացվում է հայոց լեզուն եւ գրականությունը ուսումնասիրող առանձին առարկաներով («Հայոց լեզու», «Գրականություն» առարկաներ).

4) «Հայրենագիտություն» բնագավառը ներկայացվում է առանձին «Հայոց պատմություն» առարկայով.

5) «Հասարակություն, հասարակական գիտություններ» բնագավառն ընդգրկում է համաշխարհային պատմությունը եւ հասարակական կյանքի ոլորտները ներկայացնող առանձին առարկաներ («Համաշխարհային պատմություն», «Հասարակագիտություն» առարկաներ).

6) «Արվեստ եւ արհեստ» բնագավառը ներկայացվում է առանձին կամ ինտեգրված առարկաներով («Կերպարվեստ», «Երաժշտություն» առարկաներ կամ «Արվեստ» ինտեգրված առարկա կամ հաստատության կողմից ընտրված այլ առարկա, որի ծրագիրը հաստատված է Նախարարության կողմից).

տության կողմից ընտրված այլ առարկա, որի ծրագիրը հաստատված է Նախարարության կողմից).

7) Հաստատության 7-րդ դասարանում «Կերպարվեստ» եւ «Երաժշտություն» առարկաներին հատկացված ժամաքանակը կարող է տրամադրվել «Արվեստ» ինտեգրված առարկային առնվազն շաբաթական 1 ժամ ծավալով:

8) «Ֆիզիկական կրթություն եւ անվտանգ կենսագործունեություն» բնագավառը ներկայացվում է առանձին «Ֆիզիկուլտուրա» առարկայով:

15. Հաստատության 2-րդ, 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում օտար լեզվի ընտրությունը.

1) Հանրակրթական հիմնական պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ դասարանում դասավանդվում է մեկ օտար լեզու, իսկ 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում՝ երկու օտար լեզու: Այդ օտար լեզուներն են անգլերեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն կամ Նախարարության կողմից երաշխավորված ծրագիր ունեցող այլ լեզուներ:

2) Հաստատության ընտրությամբ երրորդ օտար լեզու կարելի է դասավանդել ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակի հաշվին 5-րդ եւ 7-րդ դասարաններում (շաբաթական 1,5 կամ 2 ժամ՝ պահպանելով հանրակրթության պետական չափորոշիչի «Օտար լեզու» բնագավառին հատկացված առավելագույն տոկոսային մասնաբաժինը) Նախարարության կողմից հաստատված ծրագրերի, ուսումնական գրականության հիման վրա, ուսուցման համար անհրաժեշտ պայմանների առկայության դեպքում:

Աղյուսակ 1

Հաստատության 2-րդ, 5-րդ, 7-րդ դասարանների 2023-2024 ուսումնական տարվա ուսումնական պլանի նմուշ

Table with 4 columns: Պետական պարտադիր առարկայացանկ, Դասարաններ, ուսումնական առարկաների պարտադիր նվազագույն ժամաքանակներ (II, V, VII), and rows for subjects like Մայրենի, Հայոց լեզու, Գրականություն, etc.

Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող 1-12-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույց

Սույն ուղեցույցում ներկայացվում է Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարաններում ուսումնական գործընթացի կազմակերպումը:

1. 2023-2024 ուսումնական տարվա ուսումնական պարամետրները ՀՀ Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարաններում ուսումնական պարամետրները սկսելու, ավարտելու,

ուսումնական պարամետրների ընթացքում տրվող արձակուրդների ժամկետները սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի՝ 2023 թվականի հունիսի 27-ի N 98-Ն հրամանով «Հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2023-2024 ուսումնական տարվա 1-ին, 3-րդ, 4-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 9-րդ, 10-րդ, 11-րդ եւ 12-րդ դասարանների օրինակելի ուսումնական պլանների» (Հավելված 1-ի, 1-ին եւ 2-րդ կետերի պահանջների համաձայն):

Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարանների ուսումնական պլանի ընդհանրական կառուցվածքը

2. Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող հանրակրթական ուսումնական հաստատության առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող 1-12-րդ դասարանների (այսուհետ՝ Փորձարկող դասարաններ) 2023-2024 ուսումնական տարվա ուսումնական պլանը (այսուհետ՝ Ուսումնական պլան) ունի երեք՝ **պետական, դպրոցական եւ անհատական (ընտրովի)** բաղադրիչ (հիմք՝ «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենք, 7-րդ հոդված, 5-րդ մաս, **տե՛ս՝ աղյուսակ 1**):

կրթություն կազմակերպելու նպատակով: 3) Նախարարության կողմից հաստատված ծրագրերով երաշխավորվող առարկաները (դասընթացները) տրված են «Հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2023-2024 ուսումնական տարվա 1-ին, 3-րդ, 4-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 9-րդ, 10-րդ, 11-րդ եւ 12-րդ դասարանների օրինակելի ուսումնական պլաններում» (Հավելված 1-ի 25-րդ կետի 3-րդ ենթակետ):

3. Հանրակրթական ուսումնական հաստատության ուսումնական պլանի պետական բաղադրիչը ներառում է ըստ դասարանների պետական պարտադիր առարկայացանկը եւ առարկայացանկում ընդգրկված ուսումնական առարկաներին հատկացված պարտադիր նվազագույն ժամաքանակները (Հիմք՝ «Հանրակրթության պետական չափորոշիչ», 23-րդ կետ):

4) Հաստատության ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակի բաշխումը կատարվում է մանկավարժական խորհրդի որոշմամբ՝ ելնելով Հաստատության, դասարանի պատրաստվածությունից, մանկավարժներով, ծրագրերով, դասագրքերով եւ երաշխավորված լրացուցիչ առարկայացանկի որեւէ առարկայի լիարժեք ուսուցման կազմակերպման նպատակով Նախարարության կողմից հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների համար երաշխավորված այլ ուսումնական գրականությամբ ապահովվածությունից եւ ուսուցման կազմակերպման համար անհրաժեշտ այլ պայմաններից, ինչպես նաեւ Նախարարության հանձնարարականներից:

4. **Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարանների ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի տնօրինումը.**

5) **Հիմնական դպրոցում (1-9-րդ դասարաններ) դպրոցական բաղադրիչի ամբողջ ժամաքանակի բաշխումը պարտադիր է:**

1) **Դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակը հատկացվում է ուսումնական հաստատության կողմից ուսումնական պլանի պետական բաղադրիչով եւ Հաստատության կողմից սահմանված առարկաներին: Հաստատությունը կարող է սահմանել նոր առարկաներ (դասընթացներ)՝ դրանց ծրագրերը Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության (այսուհետ՝ Նախարարություն) կողմից հաստատվելուց հետո:**

6) Հաստատության 10-12-րդ դասարաններից յուրաքանչյուրում ուսումնական պլանի պետական եւ դպրոցական բաղադրիչների տնօրինմամբ յուրաքանչյուր սովորողի համար սահմանվում է շաբաթական 28-33 ժամ պարտադիր ուսումնական ծանրաբեռնվածություն:

2) **Դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակը հատկացվում է սովորողների նախասիրություններին, ուսումնական հաստատության առանձնահատկություններին, համայնքի կարիքներին համապատասխան**

7) **Դպրոցական բաղադրիչով սահմանված ժամաքանակի շրջանակում դասավանդվող առարկայացանկը ամբողջով է Հաստատության ուսումնական պլանում եւ դասացուցակում:**

5. **Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պե-**

տական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարանների ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի տնօրինումը.

1) **Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամերը հատկացվում են Հաստատության կողմից սահմանված ուսումնական խմբակներին եւ ուսումնական նախագծերին՝ «Հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում խմբակների գործունեության եւ ուսումնական նախագծերի իրականացման մեթոդական ուղեցույցի» եւ «Հանրակրթական ուսումնական հաստատության դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչով սահմանված առարկաների ծրագրերի եւ խմբակների երաշխավորման կարգի» (Հիմք՝ Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի՝ 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 301 Ա/2 եւ 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 09-Ն հրամաններ) պահանջների համաձայն:**

2) **Փորձարկող դասարաններում Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամաքանակից ժամեր են հատկացվում կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի կողմից երաշխավորված ուսումնական խմբակներին՝ 5-11-րդ դասարաններում՝ «Առողջ ապրելա-**

կերպ», 8-11-րդ դասարաններում՝ «Մասնագիտական կողմնորոշման ակումբներ» դասընթացների, 10-11-րդ դասարաններում՝ ռազմամարզական ճամբարներում՝ ՆԶՊ-ի ուսուցմանը:

3) **Հաստատության 7-12-րդ դասարաններում յուրաքանչյուր սովորող տարեկան իրականացնում է առնվազն մեկ ուսումնական նախագիծ՝ իր ընտրած առարկայից (առարկաներից):**

4) **Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչով ուսումնական պարամետրները կազմակերպվում են Ուսումնական պլանի պետական եւ դպրոցական բաղադրիչների ժամաքանակի շրջանակում իրականացվող ուսումնական պարամետրներից հետո:**

5) **Ուսումնական պլանի պետական պարտադիր, դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչներն ուղղված են Հանրակրթության պետական չափորոշիչով, առարկայական չափորոշիչներով եւ ծրագրերով ամրագրված գիտելիքների, հմտությունների, դիրքորոշման եւ արժեքների ձեւավորմանը:**

6) **Սովորողների շաբաթական ծանրաբեռնվածությունը սահմանում է Հաստատությունը՝ պահպանելով Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից սահմանված սանիտարական կանոնները եւ նորմերը:**

Սովորողների օրական ուսումնական ծանրաբեռնվածության առավելագույն թույլատրելի նորմերը

Դասարաններ	Օրական առավելագույն թույլատրելի ուսումնական ծանրաբեռնվածության նորմեր
1	Օրական ոչ ավելի, քան 4 դաս, շաբաթը 1 անգամ 5 դաս՝ ֆիզկուլտուրայի դասի հաշվին
2-4	Օրական ոչ ավելի, քան 5 դաս, շաբաթը 1 անգամ 6 դաս՝ ֆիզկուլտուրայի դասի հաշվին
5-6	Օրական ոչ ավելի, քան 6 դաս
7-12	Օրական ոչ ավելի, քան 7 դաս

7) **Ուսումնական պլանի անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի ժամաքանակը Հաստատությունը բաշխում է ըստ դասարանների՝ հաշվի առնելով Նախարարության կողմից հաստատված խմբակների ծրագրերի առկայությունը՝ ըստ կրթական աստիճանների եւ 7-րդ դասարանից սկսած՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր սովորողի կողմից իրականացվող առնվազն մեկ ուսումնական նախագծի ուղղվածությունն ու բովանդակությունը:**

ները սահմանելու մասին» ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարի՝ 2023 թվականի փետրվարի 24-ի N 11-Ն հրամանի համաձայն:

6. **Հանրակրթական ուսումնական հաստատությունը Ուսումնական պլանի պետական, դպրոցական եւ անհատական բաղադրիչներով սահմանված ժամաքանակի տնօրինմամբ կազմում է տվյալ ուսումնական տարվա իր ուսումնական պլանը:**

8. **Ուսումնական տարին բաժանվում է կիսամյակների: Հաստատությունում խմբային ուսուցման կազմակերպման հիմնական ձևը դասն է: Դասի (մեկ ակադեմիական դասաժամի) տևողությունը 45 րոպե է: Դասերի սկիզբը եւ դասամիջոցների տեւողությունը սահմանում է ուսումնական հաստատությունը՝ հիմք ընդունելով Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարի՝ 2017 թվականի մարտի 28-ի N 12-Ն հրամանի 77-րդ կետի պահանջները:**

7. **Փորձարկող դասարաններում սովորողների ուսումնառության արդյունքները արձանագրվում են «Պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների սովորողների գնահատման չափանիշ-**

9. **Տարրական դպրոցում յուրաքանչյուր դասաժամի միջնամասում որոշակի ժամանակ հատկացվում է լիցքաթափող եւ վերականգնող վարժություններին ու խաղերին՝ մեթոդական ցուցումների համաձայն:**

Հայաստանի Հանրապետության Տավուշի մարզի հանրակրթական հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող 1-12-րդ դասարաններում 2023-2024 ուսումնական տարում ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույց

սկիզբը՝ էջ 8

17. Տավուշի մարզի հիմնական (ընդհանուր, մասնագիտացված եւ հատուկ) պետական առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող ուսումնական հաստատությունների 1-12-րդ դասարաններում օտար լեզվի ընտրությունը.

1) Հանրակրթական հիմնական պետական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 2-րդ դասարանում դասավանդվում է մեկ օտար լեզու, իսկ 3-12-րդ դասարաններում՝ երկու օտար լեզու: Այդ օտար լեզուներն են անգլերեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն կամ Նախարարության կողմից երաշխավորված

ծրագիր ունեցող այլ լեզուներ:

2) Հաստատության ընտրությամբ երրորդ օտար լեզու կարելի է դասավանդել ուսումնական պլանի դպրոցական բաղադրիչի ժամաքանակի հաշվին՝ 5-9-րդ դասարաններում (չաբաթական 1,5 կամ 2 ժամ, 10-12 դասարաններում՝ 2 ժամ՝ պահպանելով Հանրակրթության պետական չափորոշիչի «Օտար լեզու» բնագավառին հատկացված առավելագույն տոկոսային մասնաբաժինը) Նախարարության կողմից հաստատված ծրագրերի, ուսումնական գրականության հիման վրա, ուսուցման համար անհրաժեշտ պայմանների առկայության դեպքում:

Աղյուսակ 1

Հաստատության առարկայական չափորոշիչներ եւ ծրագրեր փորձարկող դասարանների ուսումնական պլանի նմուշ

Պետական պարտադիր առարկայացանկ	Դասարաններ, ուսումնական առարկաների պարտադիր նվազագույն ժամաքանակներ											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Մայրենի	7	7	7	7	6	6	-	-	-	-	-	-
Հայոց լեզու	-	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	2
Գրականություն	-	-	-	-	-	-	3	3	3	-	-	-
Հայ գրականություն	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	3
Իմ հայրենիքը	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Իմ հայրենիքն ու աշխարհը	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Հայոց պատմություն	-	-	-	-	-	-	3	3	3	3	3	3
Համաշխարհային պատմություն	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
Հասարակագիտություն	-	-	-	-	-	-	1	1	1	2	2	2
Ռուսաց լեզու	-	3	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-
Օտար լեզու	-	-	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2
Մաթեմատիկա	4	4	4	4	5	5	-	-	-	-	-	-
Հանրահաշիվ	-	-	-	-	-	-	3	3	3	2	2	2
Երկրաչափություն	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	1	1
Ես եւ շրջակա աշխարհը	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Բնություն	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Բնագիտություն	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Թվային գրագիտություն եւ համակարգչային գիտություն	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-
Աշխարհագրություն	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Հայաստանի աշխարհագրություն	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Ֆիզիկա	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
Քիմիա	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
Կենսաբանություն	-	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-
Տեխնոլոգիա	2	2	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Կերպարվեստ	2	2	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	-	-	-
Արվեստ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Երաժշտություն	2	2	1	1	1	1	0,5	0,5	0,5	-	-	-
Ֆիզկուլտուրա	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Շախմատ	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
ՆԶՊ	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1
Դպրոցական բաղադրիչ	2	1	3	2	3	3	2	2	2	15	15	15
Ընդամենը	21	26	26	26	30	30	35	35	35	33	33	33
Անհատական (ընտրովի) բաղադրիչի	6			15					18			

